

Κείμενο

[Ο καλλιτέχνης και το κοινό του]

Δεν υπάρχει κατά τη γνώμη μου καμιά αμφιβολία ότι η σχέση καλλιτέχνη-κοινού είναι καθοριστικής σημασίας στην ανάλυση του ρόλου και της συμβολής της σύγχρονης τέχνης στον μετασχηματισμό της κοινωνίας. Η σχέση καλλιτέχνη-κοινού έχει πριν από όλα την έννοια της επικοινωνίας και της μεταβίβασης μηνυμάτων, που δεν μπορεί παρά να είναι αμφίπλευρη. Αμφίπλευρη επικοινωνία σημαίνει ότι ο καλλιτέχνης δέχεται ερεθίσματα από το κοινό, δηλαδή από το ανθρώπινο, το κοινωνικό περιβάλλον του, τα οποία μετουσιώνει αισθητικά, τα μεταγλωττίζει στη γλώσσα της τέχνης και τα ξαναδίνει με αλλιωτική μορφή στο κοινό.

Ασφαλώς, ο καλλιτέχνης δεν αντανακλά απλώς την πραγματικότητα αλλά, όπως προαναφέρθηκε, τη μετουσιώνει, την αναπαράγει σε ένα καλλιτεχνικό επίπεδο, τη συμβολοποιεί με καλλιτεχνικά μέσα. Αυτή είναι η πράξη της δημιουργίας του, η μορφοποιητική του ενέργεια, η συμβολή του στον μετασχηματισμό. Η τελευταία αυτή συμβολή υπάρχει, γιατί η πραγματική καλλιτεχνική δημιουργία έχει πάντοτε ένα στοιχείο απόστασης, κριτικής, ανάλυσης, αντιπαράθεσης με άλλες υπαρκτές ή δυνατές πραγματικότητες. Αυτό ακριβώς το στοιχείο δημιουργεί μια πρώτη σοβαρή δυσκολία επικοινωνίας με το κοινό που, δεμένο με τις ανάγκες, τα προβλήματα και το άγχος της καθημερινότητας, έχει περιορισμένη δεκτικότητα για κριτική, οραματισμούς και συμβολισμούς, που εκφράζονται καλλιτεχνικά.

Δυσκολία όμως δεν σημαίνει και αδυναμία. Ο καλλιτέχνης έχει δυνατότητα να επιβάλει τη «γλώσσα» του, τον τρόπο έκφρασής του. Έχει δυνατότητα να λειτουργήσει παιδευτικά και ηθοπλαστικά, μπορεί να ευαισθητοποιήσει αν δεν κινείται σε ένα καθαρά υποκειμενικό επίπεδο ατομικής έκφρασης. Η «καθαρά» ατομική έκφραση είναι περισσότερο παιδιά, δηλαδή παιχνίδι, και πολύ λιγότερο τέχνη, η οποία στηρίζεται και προϋποθέτει την επικοινωνία.

Ένα πρόβλημα γενικό της εποχής μας είναι ότι υπάρχει ένα σοβαρότατο «άνοιγμα» ανάμεσα σε μια ραγδαία, εκρηκτική θα λέγαμε, εξέλιξη της τεχνολογίας και στην ψυχοπνευματική ανάπτυξη του σύγχρονου ανθρώπου. Ένα «άνοιγμα» που εκδηλώνεται στο γεγονός ότι η τεχνολογική επανάσταση της εποχής μας δεν πλαισιώνεται πολιτισμικά. Αντίθετα, κινείται αυτόνομα. Το φαινόμενο αυτό, που ο Ogburn¹ ονόμασε «πολιτισμική καθυστέρηση», έχει τεράστιες επιπτώσεις αναφορικά

¹ William Fielding Ogburn (1886 - 1959): Αμερικανός κοινωνιολόγος. Υποστήριξε ότι η «πολιτισμική καθυστέρηση» είναι κοινωνικό φαινόμενο που οφείλεται στην τάση της «υλικής κουλτούρας» να αλλάζει γρήγορα ενώ η «μη υλική κουλτούρα» αντιστέκεται στην αλλαγή και παραμένει σταθερή για μακρό χρονικό διάστημα.

με την ικανότητα του μέσου ανθρώπου να δεχτεί μηνύματα και να αφομοιώσει νέες αξίες πολιτισμού και νέες μορφές έκφρασης. Αλλά αυτό είναι ένα πρόβλημα παιδείας, με την ευρεία έννοια του όρου, που καλείται ο σύγχρονος κόσμος να αντιμετωπίσει.

Ένα πρόβλημα που αφορά, όμως, τη χώρα μας είναι η μεταφορά, όπως σε όλους τους τομείς άλλωστε, έτοιμων τεχνοτροπιών, ξένων καλλιτεχνικών προτύπων και μοντέλων, που δεν έχουν ωριμάσει και βλαστήσει σε ελληνικό έδαφος και δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα του τόπου μας. Φυσικό είναι η ανεπεξέργαστη αυτή εισαγωγή να αφήνει αδιάφορο και ανεπηρέαστο το ευρύ κοινό. Έτσι, άλλωστε, εξηγείται και ο καλλιτεχνικός σνομπισμός που μαστίζει τη χώρα μας και το γεγονός ότι η τέχνη είναι σε πολύ μεγάλο βαθμό υπόθεση κλειστών κύκλων, οι οποίοι αλληλοϋποστηρίζονται και αλληλοθαυμάζονται.

Ο καλλιτέχνης είναι από τη φύση του η πιο ευαίσθητη κεραία, ο σειсмоγράφος της κοινωνικής μεταβολής. Όμως, για να επηρεάσει και για να ευαισθητοποιήσει, για να γίνει επιταχυντικός συντελεστής στην πορεία απελευθέρωσης του ανθρώπου, πρέπει να επικοινωνεί με το ευρύ κοινό και όχι με το ναρκισσιστικό κοινό των κλειστών κύκλων. Ο καλλιτέχνης, εφόσον λειτουργεί σύμφωνα με την έννοια αυτή, μπορεί να αποτελέσει το σημαντικότερο ίσως αντίβαρο στον μονοδιάστατο, στον ετεροκατευθυνόμενο άνθρωπο, στον άνθρωπο χωρίς φαντασία, που είναι το θλιβερό υποπροϊόν του καταναλωτισμού και της «κουλτούρας» της διαφήμισης.

B. Φίλιας (1988). *Κοινωνιολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή, 268-270 (διασκευή).

ΘΕΜΑΤΑ

A. (Μονάδες 20)

A. Να αποδώσετε περιληπτικά το κείμενο (80-100 λέξεις).

(μονάδες 20)

B. (Μονάδες 15)

B1. Για ποιον λόγο, σύμφωνα με τον συγγραφέα, η εισαγωγή των ξένων καλλιτεχνικών προτύπων στη χώρα μας δεν επηρεάζει το ευρύ κοινό; (60 - 80 λέξεις).

(μονάδες 10)

- B2.** Να γράψετε έναν πλαγιότιτλο για την πρώτη (Δεν υπάρχει...στο κοινό) παράγραφο του κειμένου.

(μονάδες 5)

Γ. (Μονάδες 15)

- Γ1.** Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της **στήλης α** με τις λέξεις της **στήλης β** έτσι ώστε να σχηματίζονται ονοματικά σύνολα με νοηματική πληρότητα (δύο λέξεις στη στήλη β περισσεύουν).

Στήλη α	Στήλη β
μεταβίβαση	έκφραση
ατομική	πολιτισμός
προϋπόθεση	σνομπισμός
υποκειμενικό	μηνυμάτων
καλλιτεχνικός	επίπεδο
	αντικείμενο
	επικοινωνίας

(μονάδες 10)

- Γ2α.** «Ασφαλώς, ο καλλιτέχνης δεν αντανakλά απλώς την πραγματικότητα ...»

Να αιτιολογήσετε την επιλογή της ενεργητικής σύνταξης από τον συγγραφέα.

(μονάδες 2)

- Γ2β.** 1. Να μετατρέψετε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική.

(μονάδες 1)

2. Πού δίνεται τώρα η έμφαση;

(μονάδες 2)